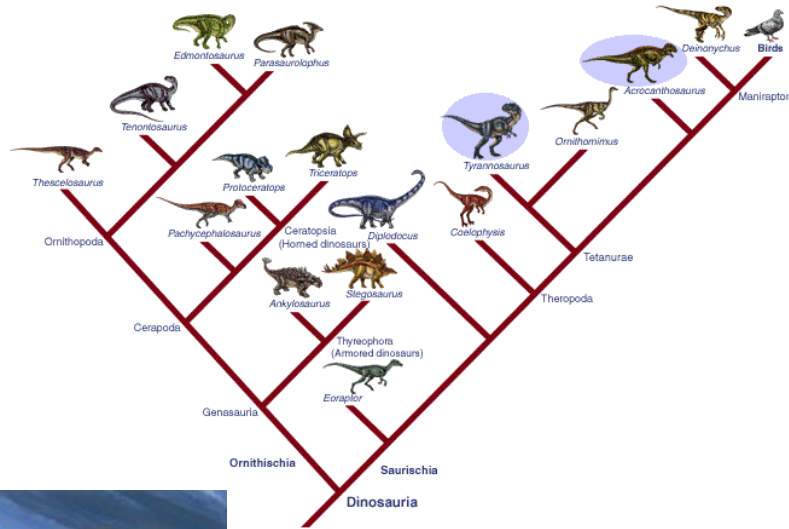
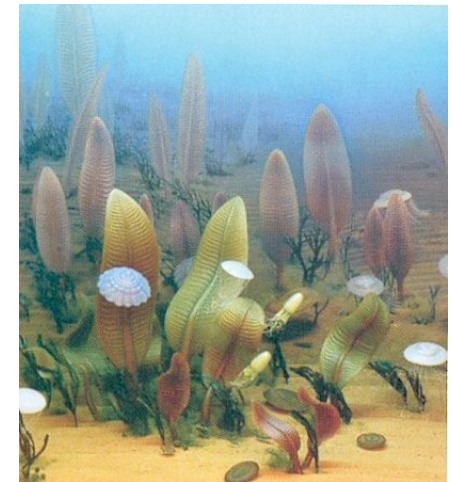

HISTORIE ŽIVOTA NA ZEMI

Asteroid Impact

David A. Hardy

Systematika a taxonomie

- systematika, paleontologie → historie evolučních změn
- **systematika** = studium vztahů mezi organismy
- **taxonomie** = teorie a praxe klasifikace
- **kategorie**: třída, řád, čeleď, druh, ...
- **taxon**: Mammalia, Primates, Hominidae, *Homo sapiens*, ...

Systematika a taxonomie

1. Předlinnéovská

- včela medonosná = *Apis pubescens, thorace subgriseo, abdomine fusco, pedibus posticis glabris utrinque margine ciliatis*
- *Acaciae quodammodo accedens, Myrobalano chebulo Veslingii similis arbor Americana spinosa, foliis ceratoniae in pediculo geminatis, siliqua bivalvi compressa corniculata seu cochlearum vel arietinorum cornuum in modum incurvata, sive Unguis cati*

[americký trnitý strom poněkud připomínající akát, podobný Veslingovu vrcholáku *Myrobalanus chebula*, s párovými listy rohovníku *Ceratonia* na řapíku, stlačenou šešulí o dvou chlopních, zahnutou jako tykadla hlemýždě nebo rohy berana nebo jako kočičí drápy]

Systematika a taxonomie

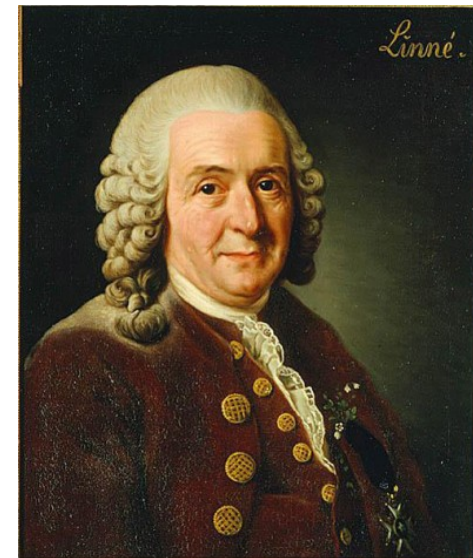
1. Předlinnéovská

- zubr = buffle, urus, bubalus, catoblepas, theur, the bubalus of Belon, Scottish bison ... Aristoteles: bonasus → totéž?

2. Karl Linné: 1735 *Systema Naturae*

- binominální nomenklatura: rod + druh
- hierarchická klasifikace: říše, kmen, třída, řád, čeleď, rod, druh

Carolus Linnaeus

3. Darwin:

- kladogeneze (větvení) a anageneze (změna znaků)
- systém by měl odrážet reálnou fylogenezi → otázka Jak?

Evoluční systematika

- před 1950: společný předek + adaptivní divergence
- diskuse, zda vhodnější adaptivní, nebo neadaptivní znaky
- subjektivní a nejasná kritéria výběru a vážení znaků ⇒ krize taxonomie (⇒ samotné slovo taxonomie nahrazeno pojmem „systematika“)
- kontroverze mezi „rozdělovači“ (splitters) a „hromadiči“ (lumpers)

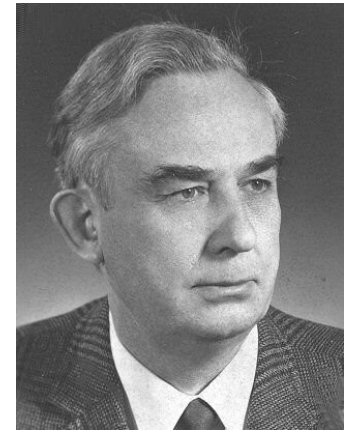
E. Mayr

Numerická taxonomie (fenetika)

- 1957: Charles Michener, Robert Sokal, P.H.A. Sneath
- taxonomie by neměla být založena na malém počtu „důležitých“ znaků, ale na celkové podobnosti
- ⇒ co největší počet znaků
- numerické metody: morfologické a genetické distance, ordinační a shluková analýza
- fenogramy
- problémy: homoplazie (konvergence, paralelismus, reverze), sdílené primitivní znaky, nestejná rychlost evoluce

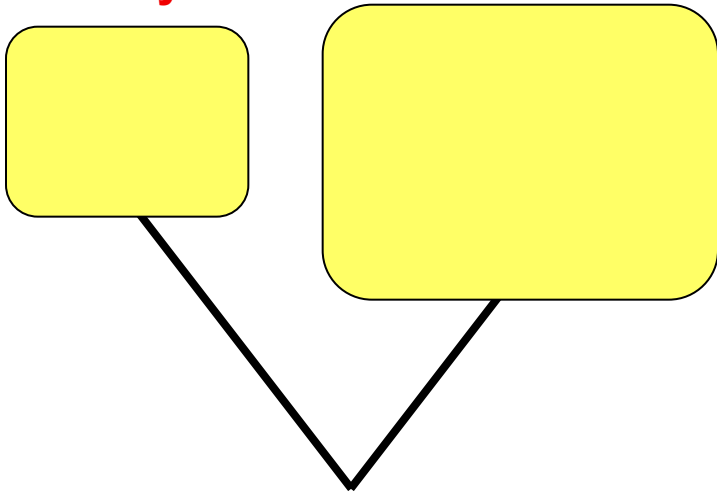
Fylogenetická systematika (kladistika)

- 1950, 1966: **Willi Hennig**: *Phylogenetic Systematics*
- pouze reflexe genealogie, nikoli adaptivní divergence
- striktní monofylie
- monofyletická skupina = **klad** (clade)

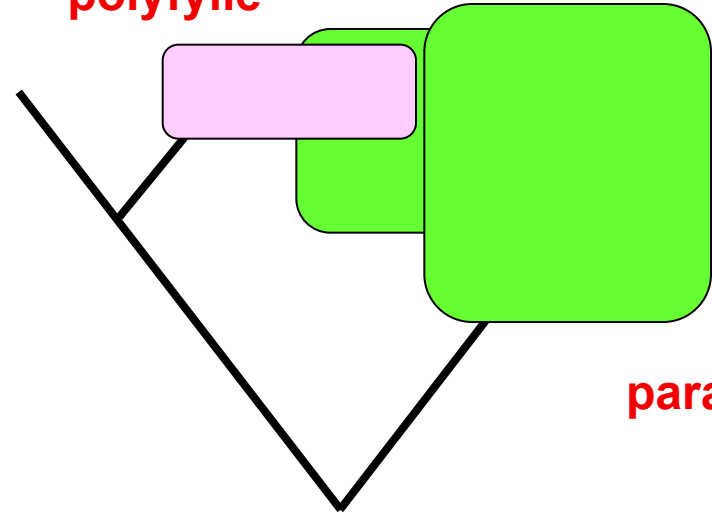

W. Hennig

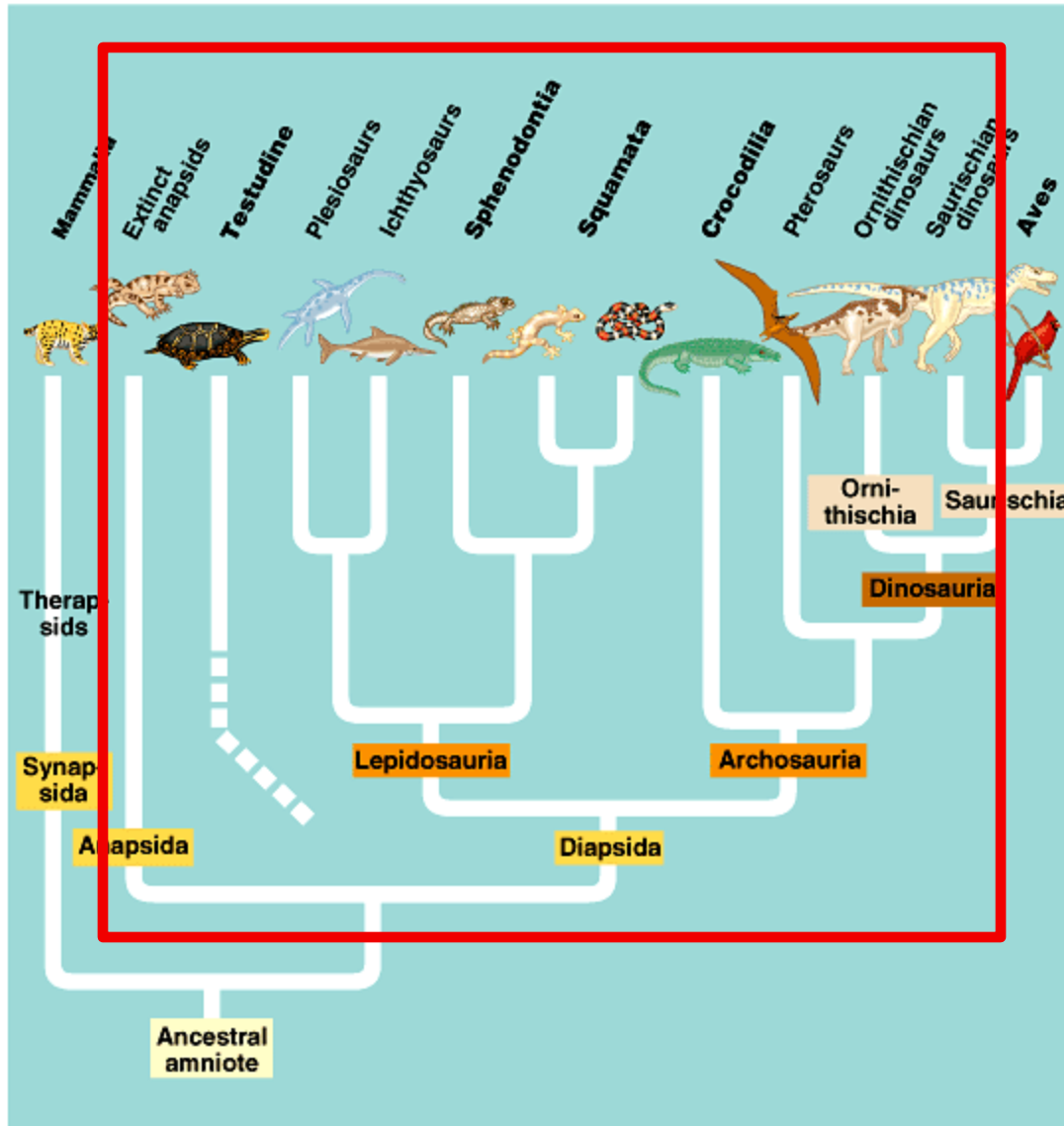
monofylie

polyfylie

parafylie

“Reptilia”

“Pongidae”

Orangutan
48 chromosomes
(24 pairs)

Gorilla
48 chromosomes
(24 pairs)

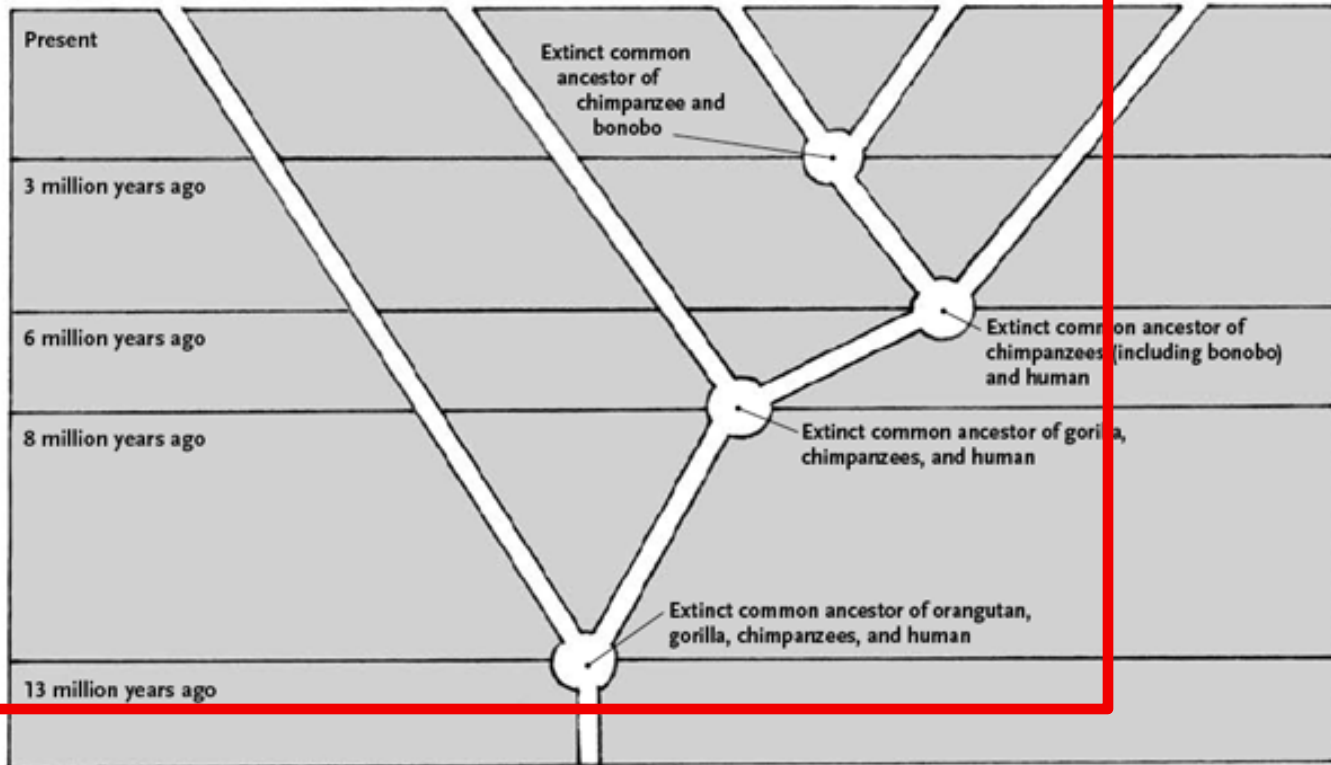
Chimpanzee
48 chromosomes
(24 pairs)

Bonobo
48 chromosomes
(24 pairs)

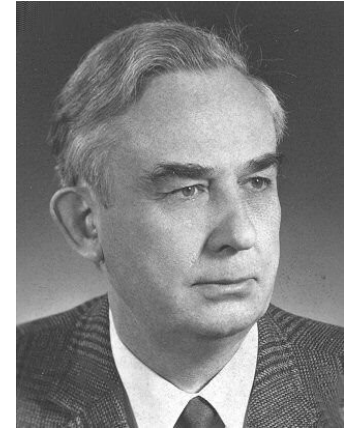

Human
46 chromosomes
(23 pairs)

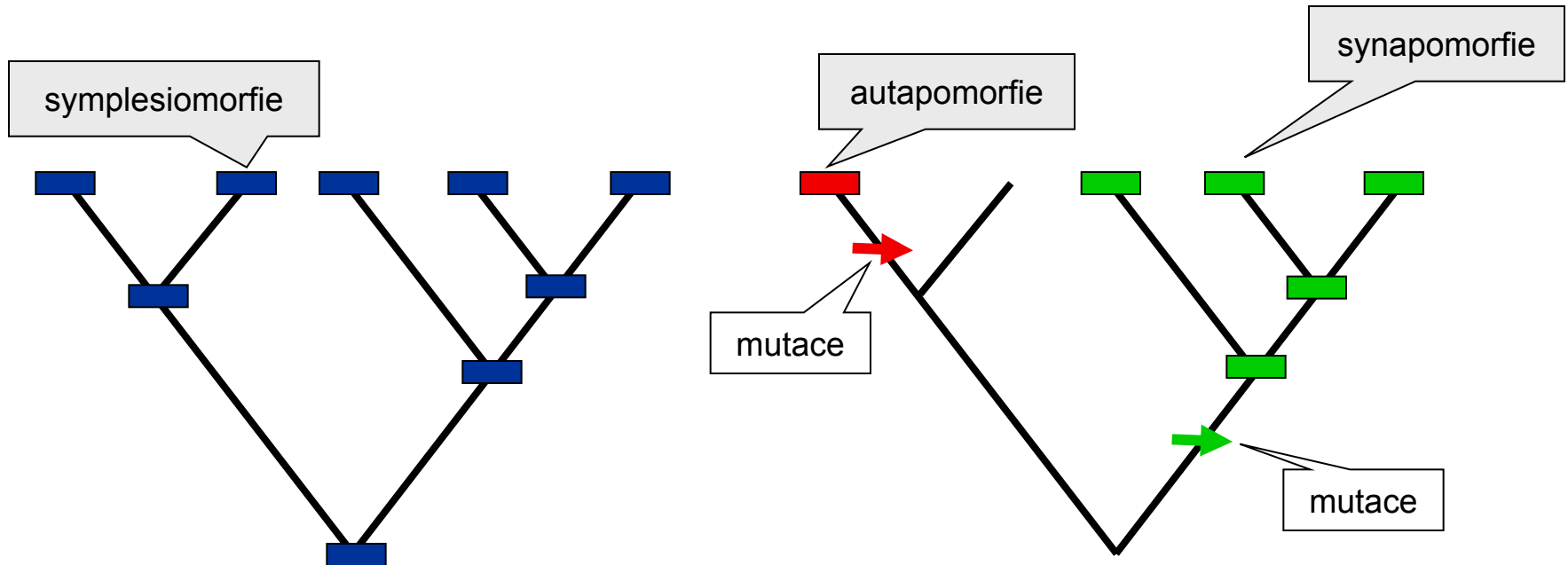

Fylogenetická systematika (kladistika)

- znaky **plesiomorfní** (symplesiomorfní), **apomorfní** (synapomorfní, autapomorfní)
- definování kladů pouze na základě synapomorfii

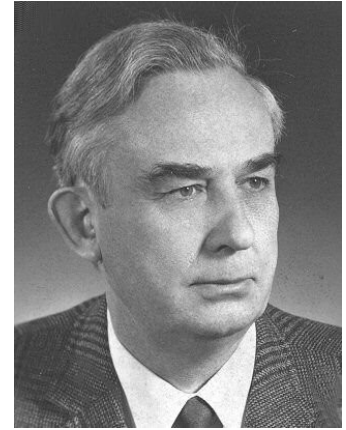

W. Hennig

Fylogenetická systematika (kladistika)

- princip parsimonie: Occamova břitva (William of Ockham, 14. stol.)
- kladogramy
- PhyloCode (*International Code of Phylogenetic Nomenclature*) – dosud poněkud kontroverzní a málo praktický
- problémy: homoplazie, rychlá evoluce

W. Hennig

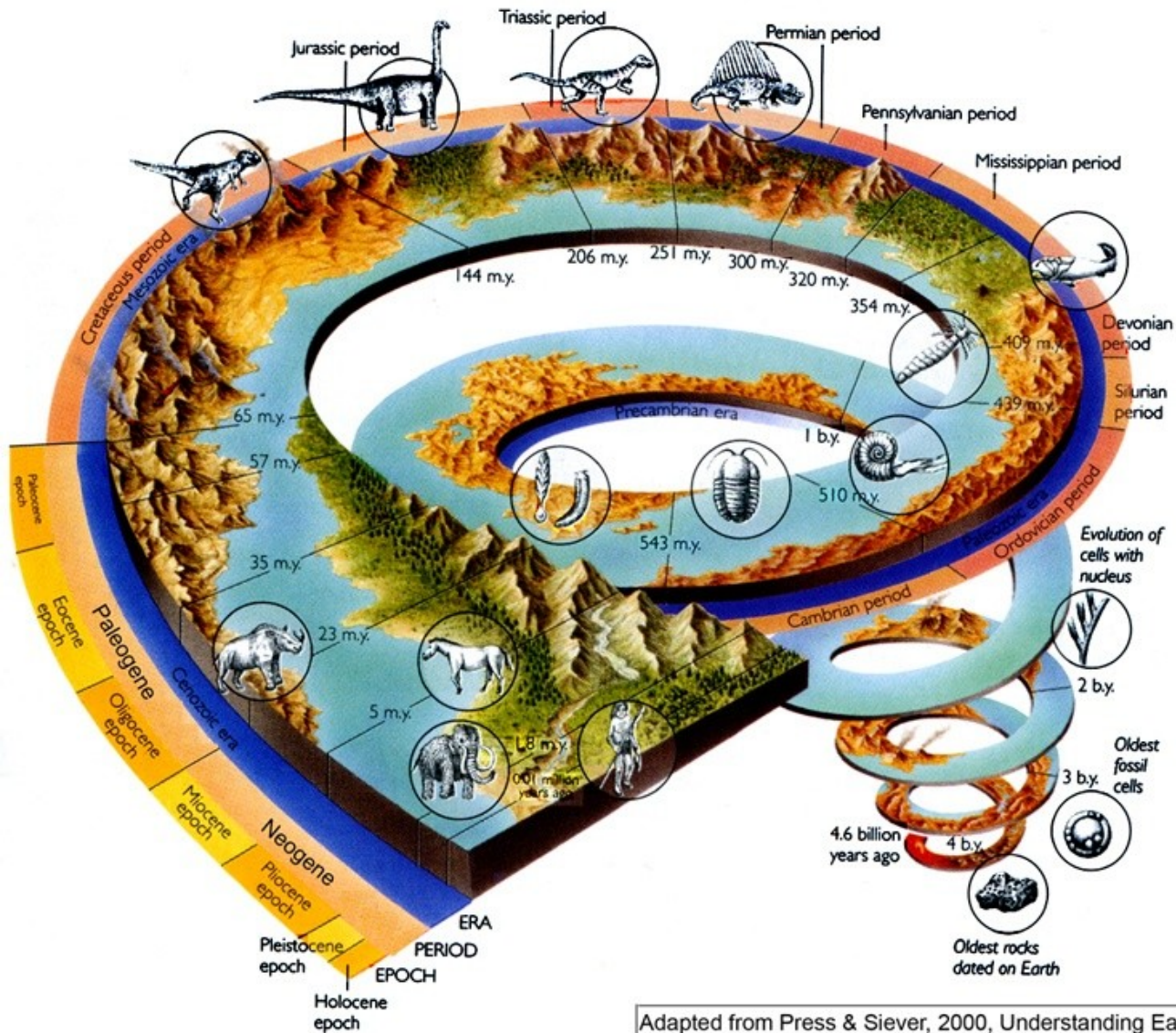
Evoluční systematika - reakce

- fylogenetické vztahy + rozsah divergence \Rightarrow kombinace fenetického a kladistického přístupu
- reflexe kladů i gradů
- grad = skupina charakterizovaná dobře integrovaným adaptivním komplexem (společné adaptace – např. ptáci)

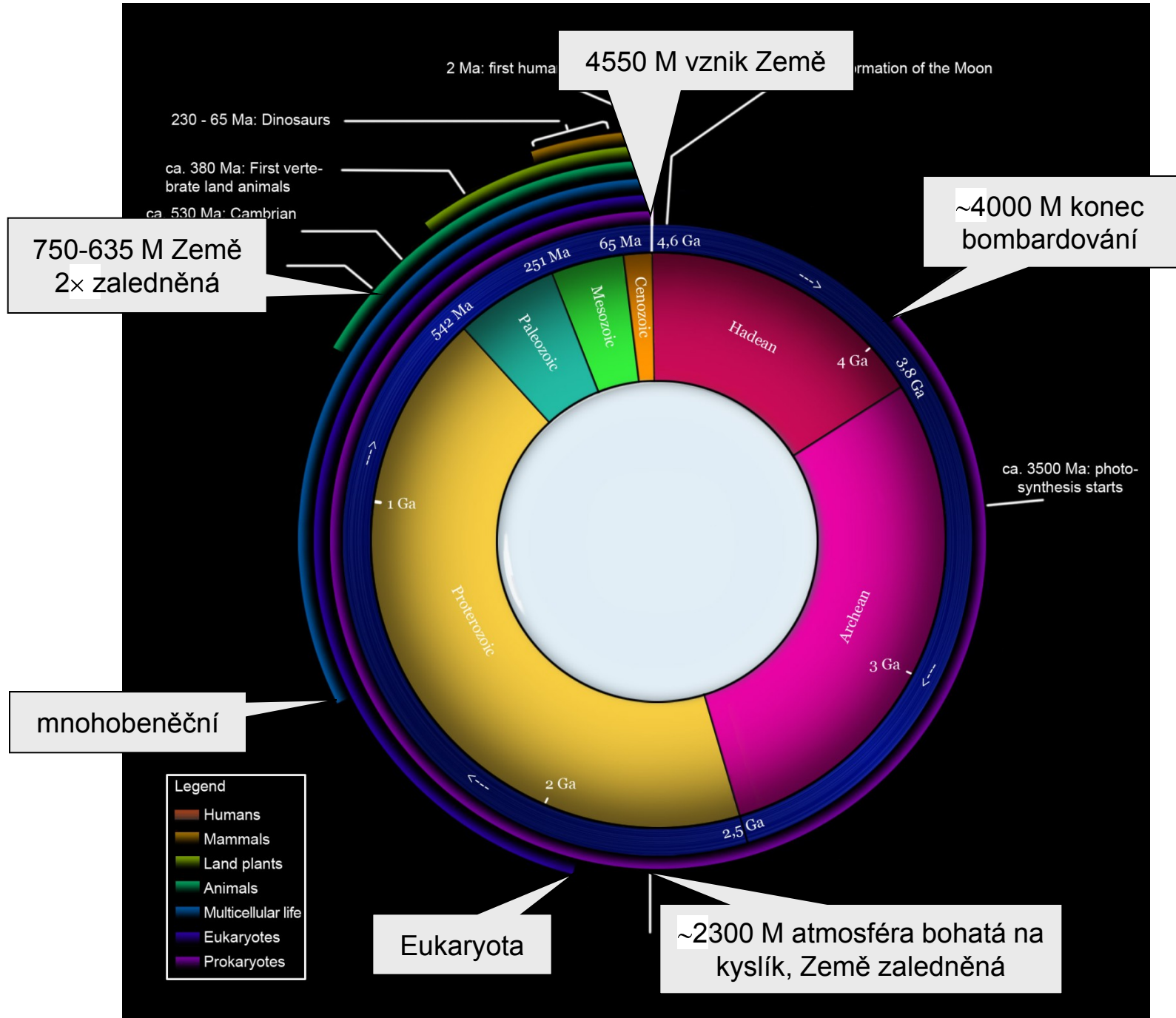

E. Mayr

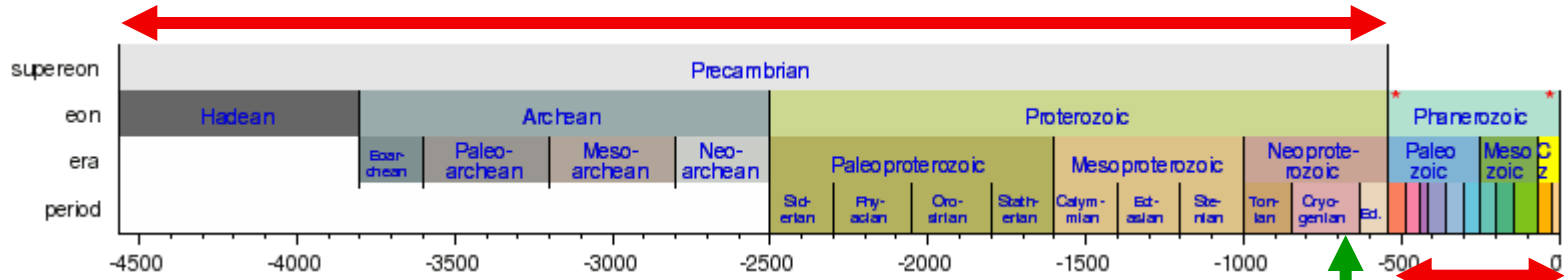
Historie života na Zemi

Adapted from Press & Siever, 2000, Understanding Earth

Prekambrium

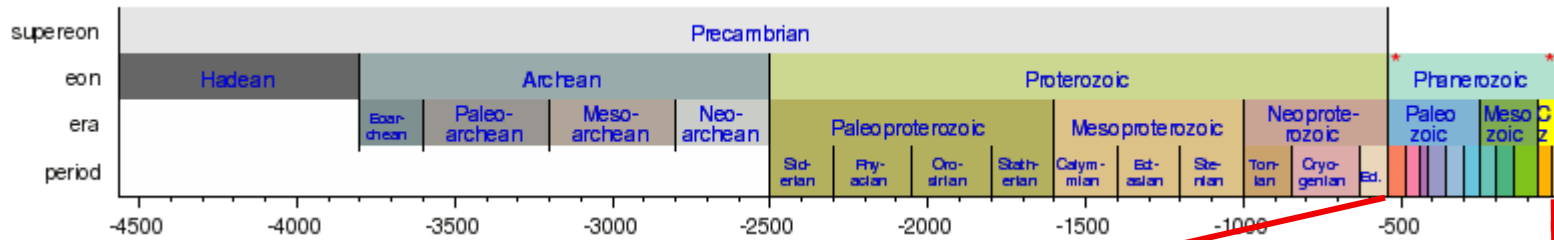

eon Hadaikum (Hadean) Archaikum (Archean) Proterozoikum (Proterozoic) Fanerozoikum

Ediakarská fauna (Vendian) ~635 M

Fanerozoikum

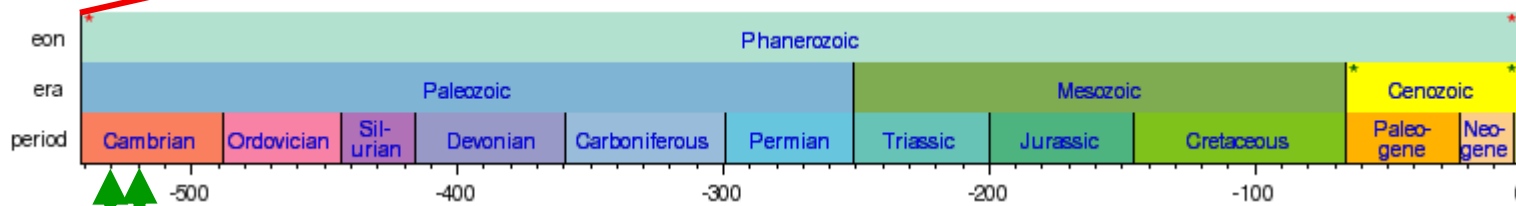

éra

Paleozoikum

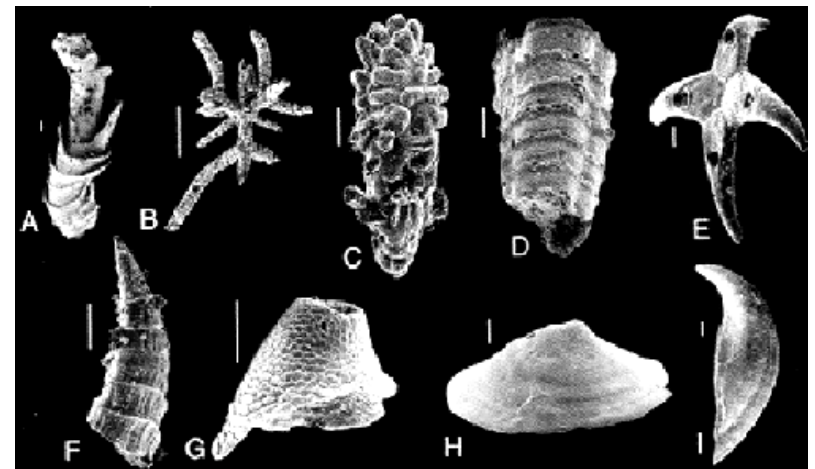
Mesozoikum

Kenozoikum

Tommotiánská fauna
(Tommotian) ~530 M

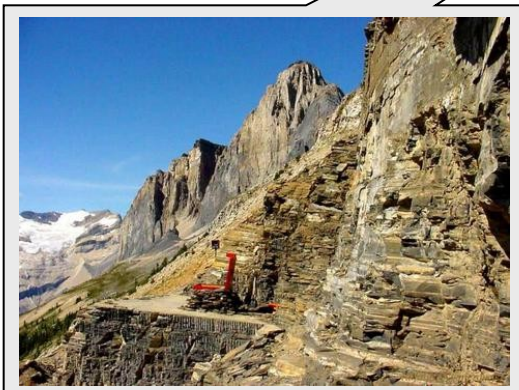
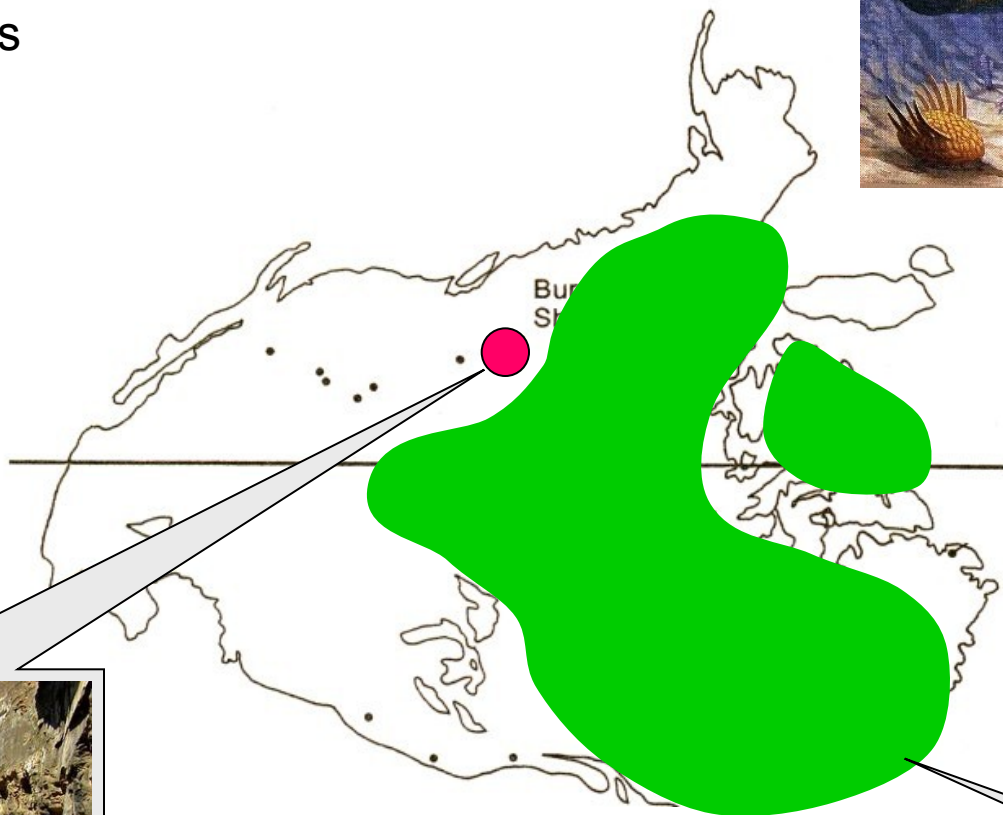
Burgessova břidlice
(Burgess Shale) ~520 M

Kambrická exploze

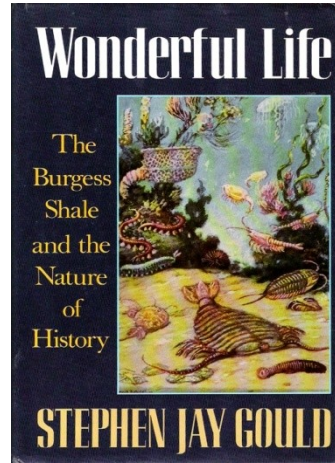
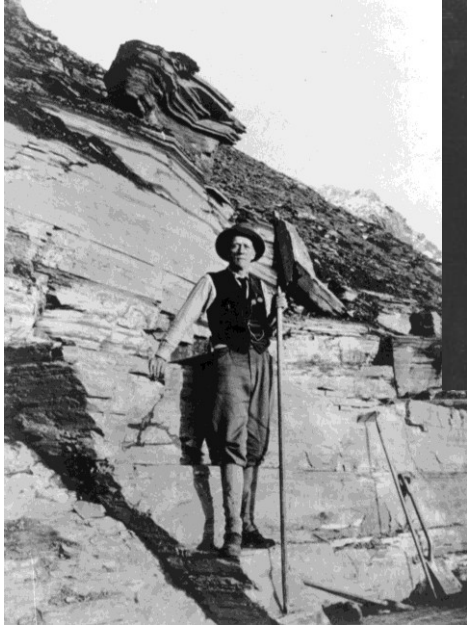
Burgessova břidlice (Burgess Shale)

- Canadian Rockies

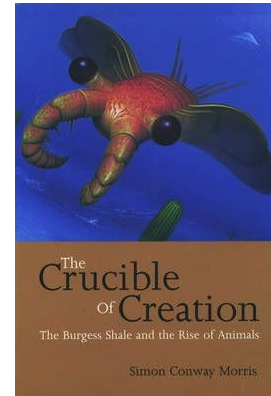

kontinent

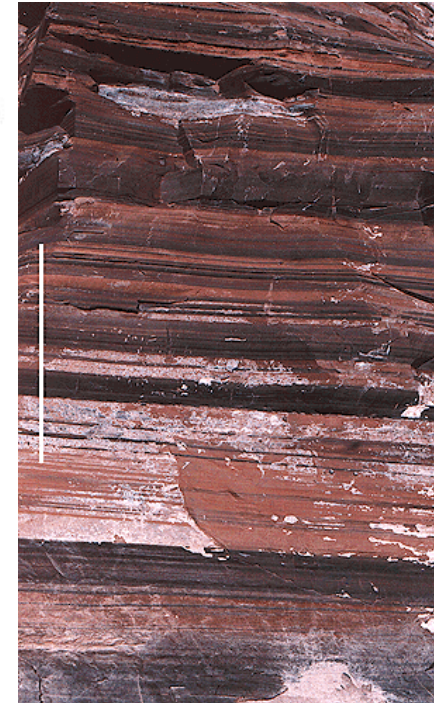
Charles Doolittle Walcott (1909)

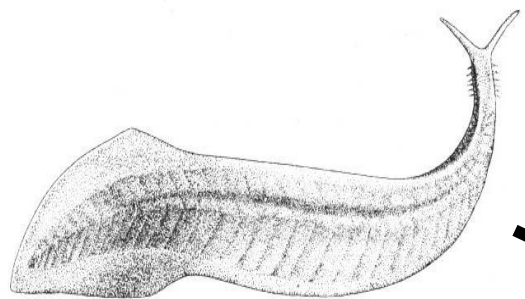
S.J. Gould

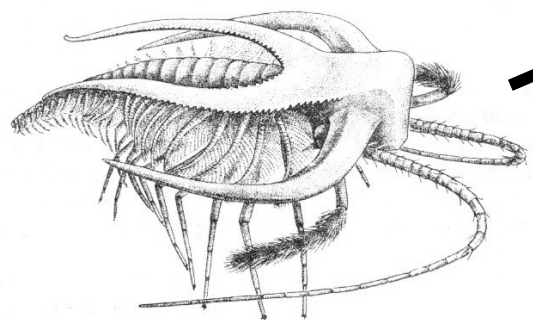
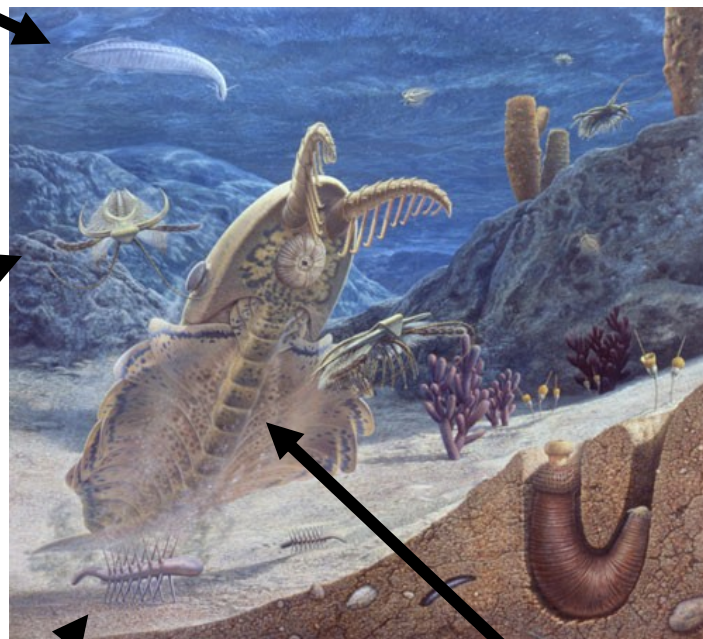
Simon Conway Morris

Pikaia gracilens

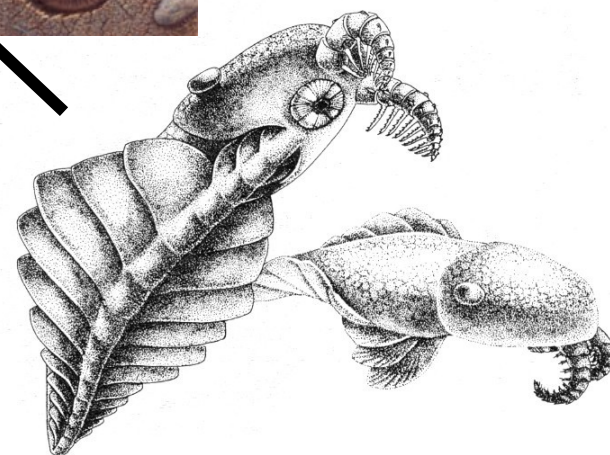

Yohoia

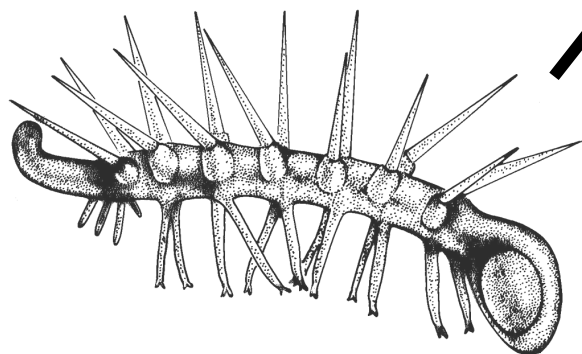

Marella

Anomalocaris nathorsti

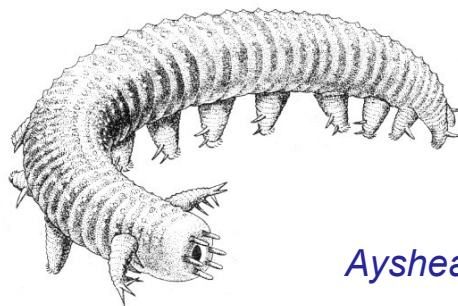
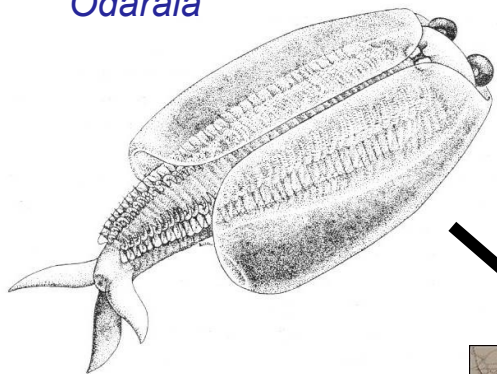

A. canadensis

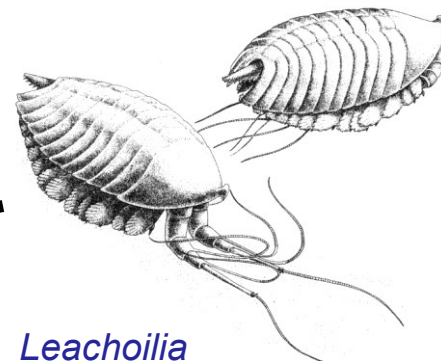

Hallucigenia

Odaraia

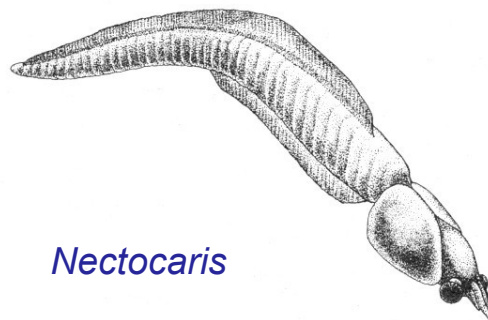
Aysheaia

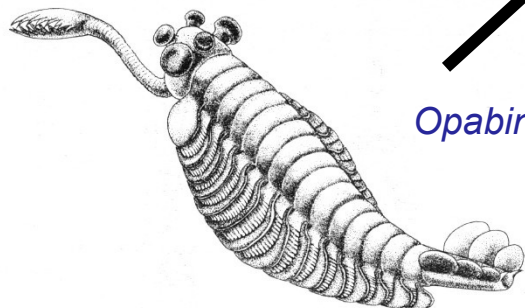
Leachoilia

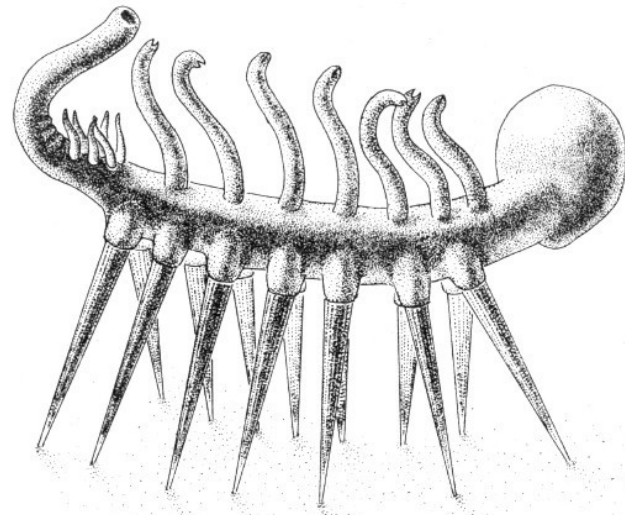
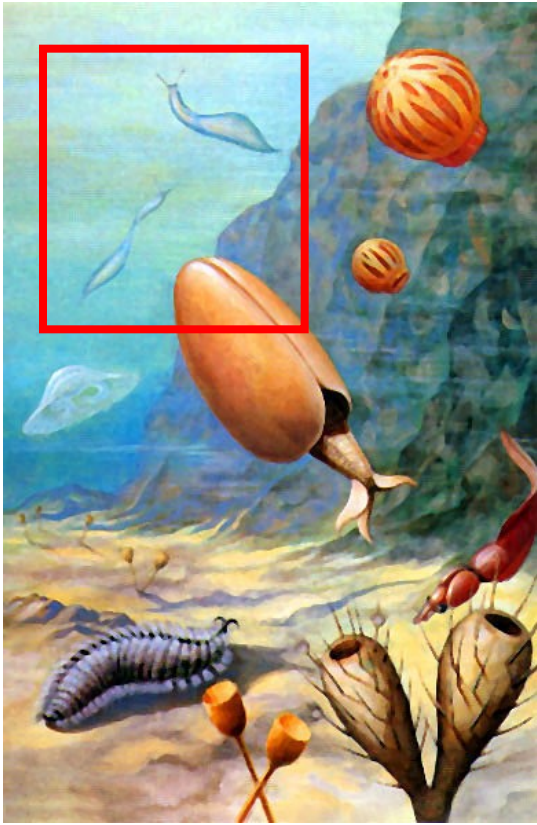
Wiwaxia

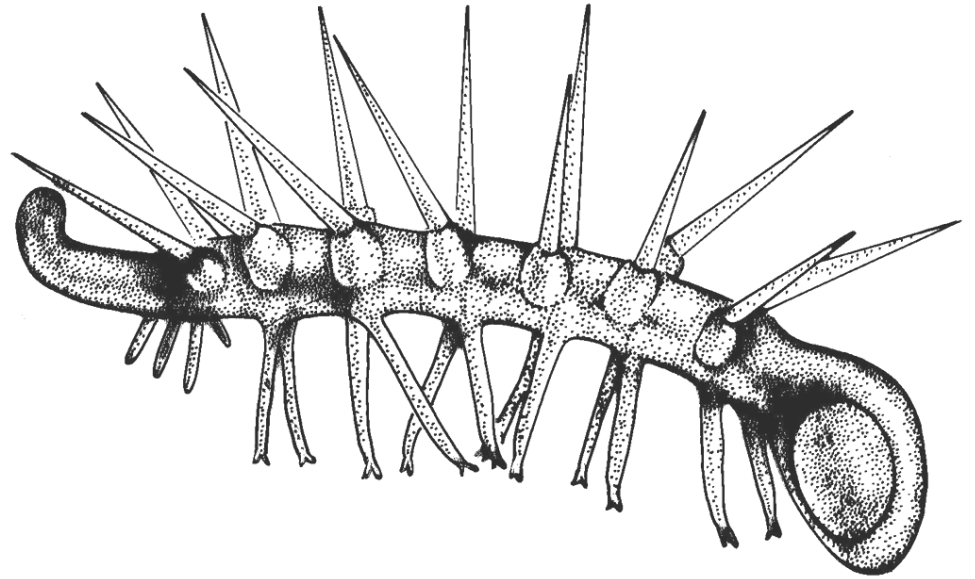
Nectocaris

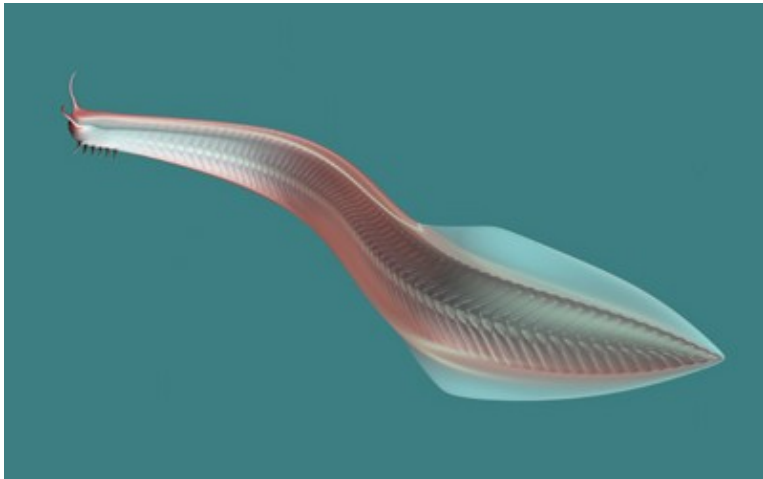
Opabinia

Hallucigenia

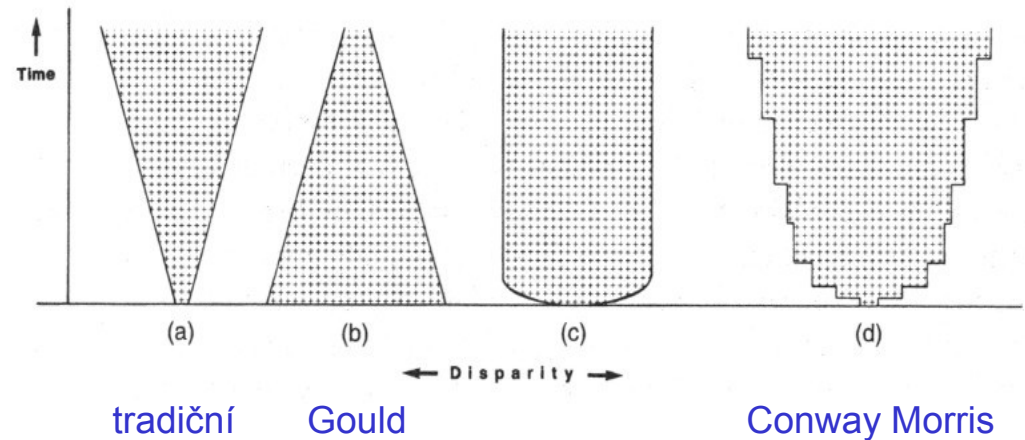
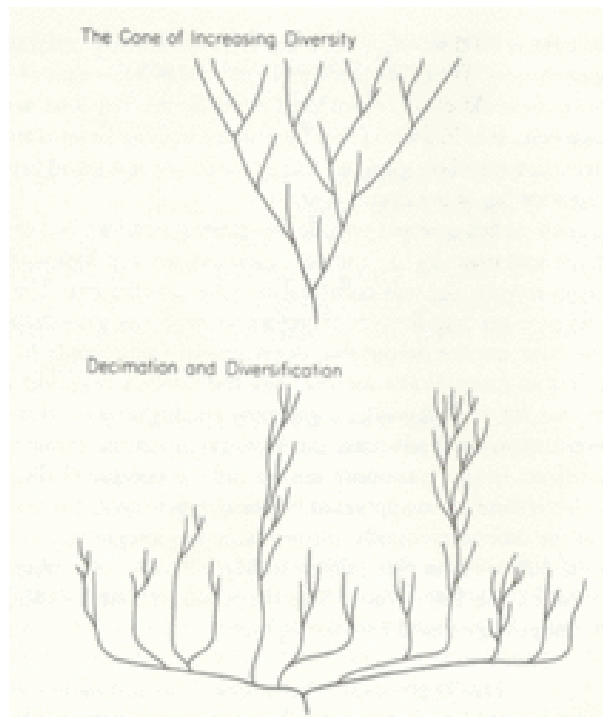

Pikaia gracilens (Chordata)

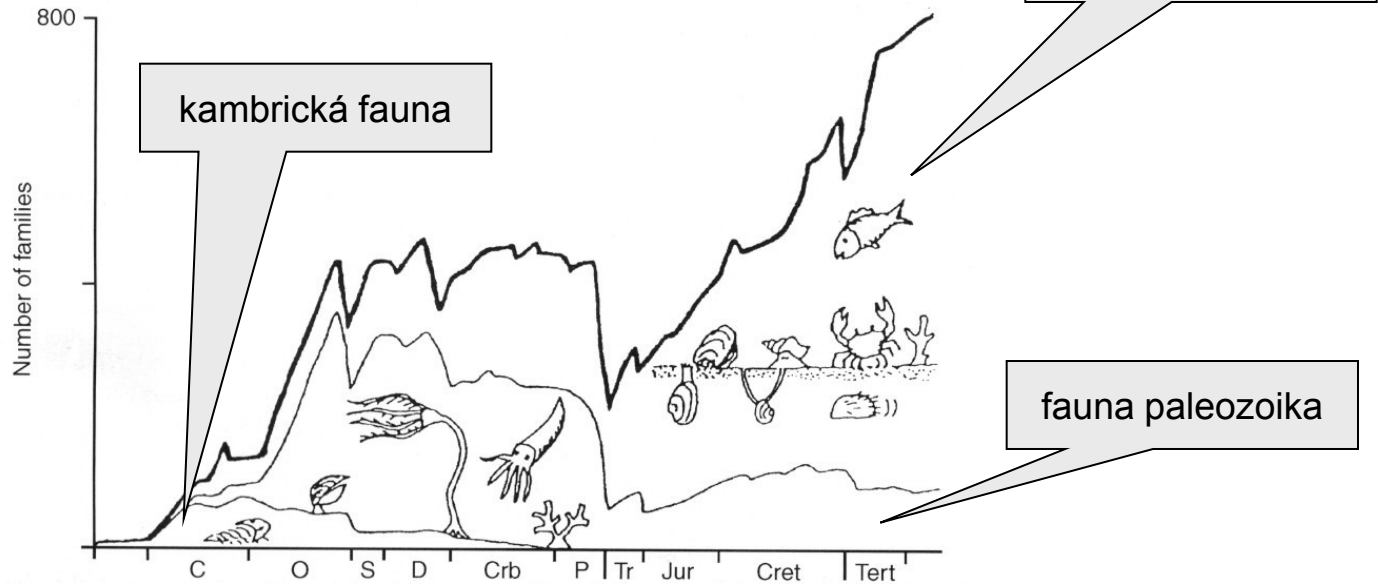
diverzita a disparita:

- interpretace burgesských nálezů
- Stephen Jay Gould vs. Simon Conway Morris
- diverzita = počet druhů
- disparita = počet stavebních plánů (morfologická rozmanitost)

Fanerozoikum

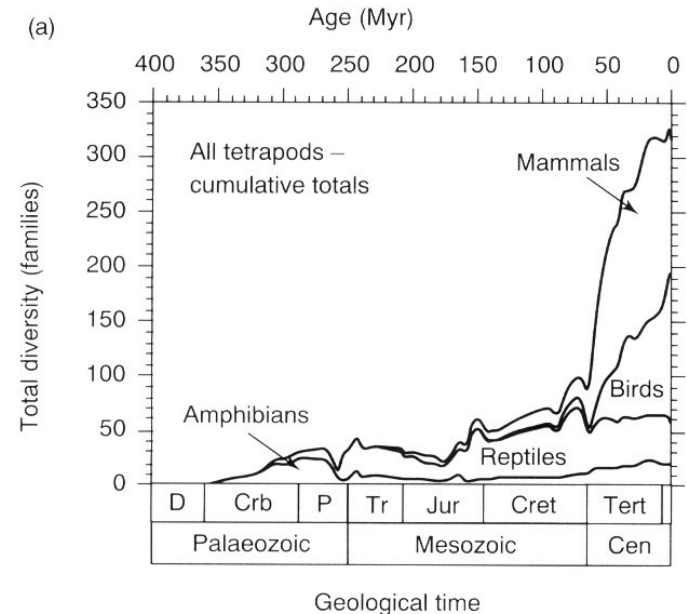
růst diverzity

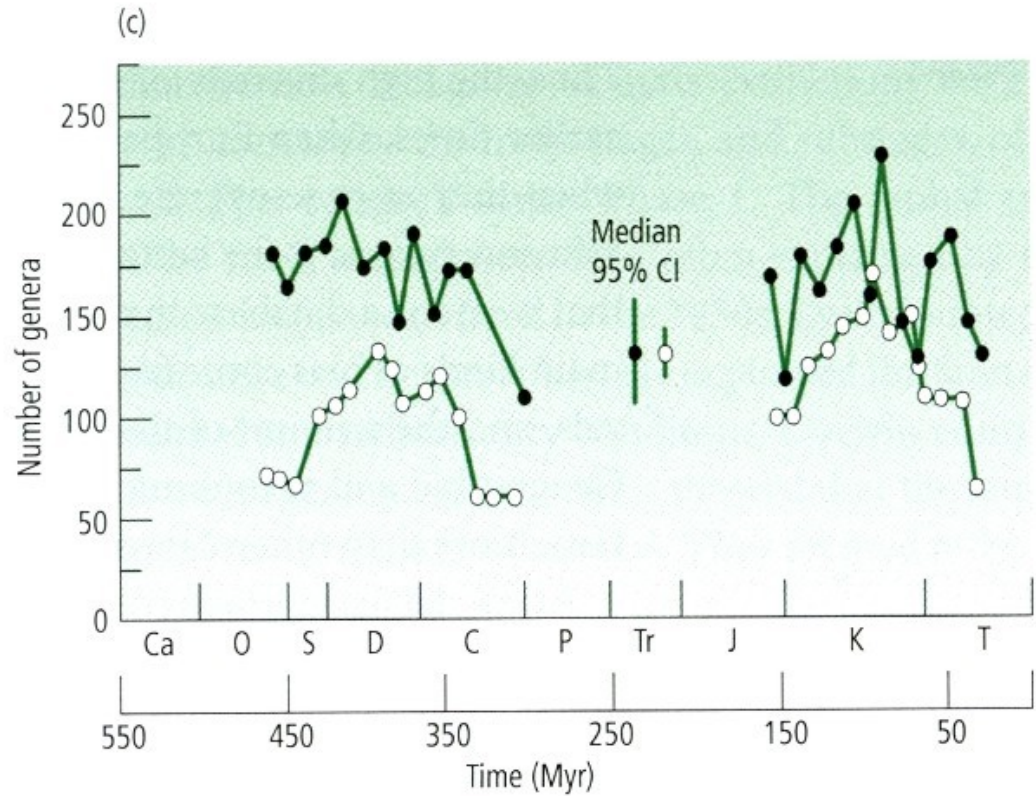
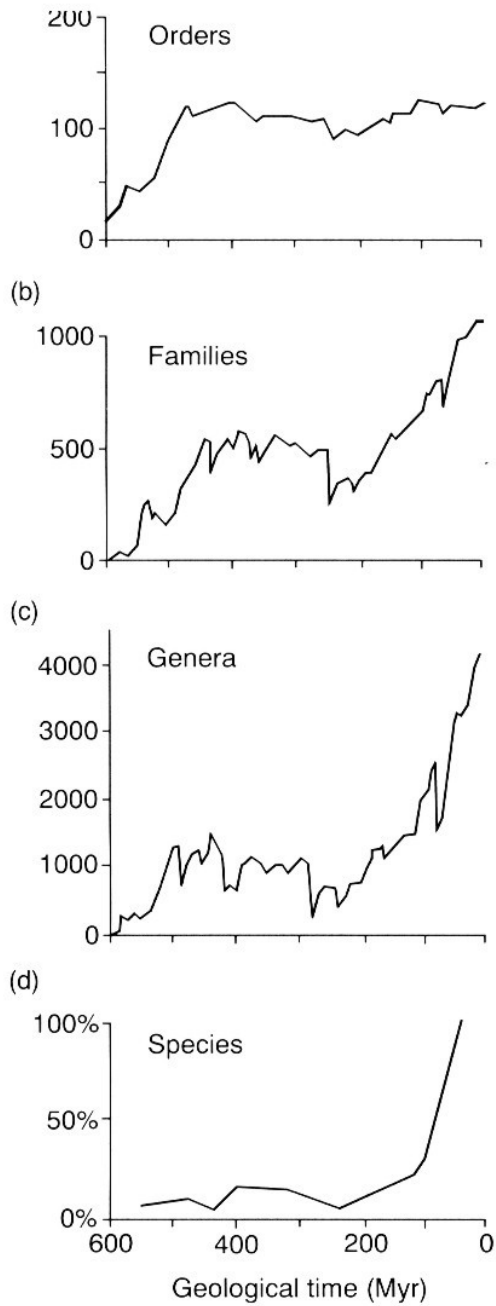
Jack J. Sepkoski (1981): logistický model

Michael J. Benton (1997):

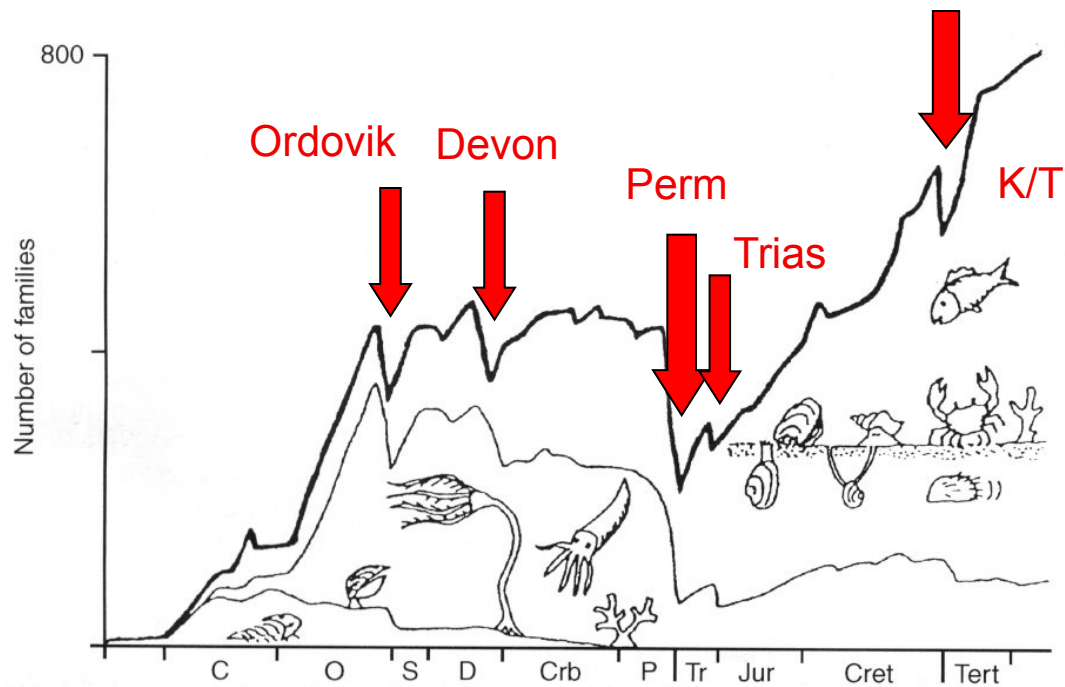
- křivka pro suchozemské organismy odlišná
- exponenciální model

M. J. Benton (1997):

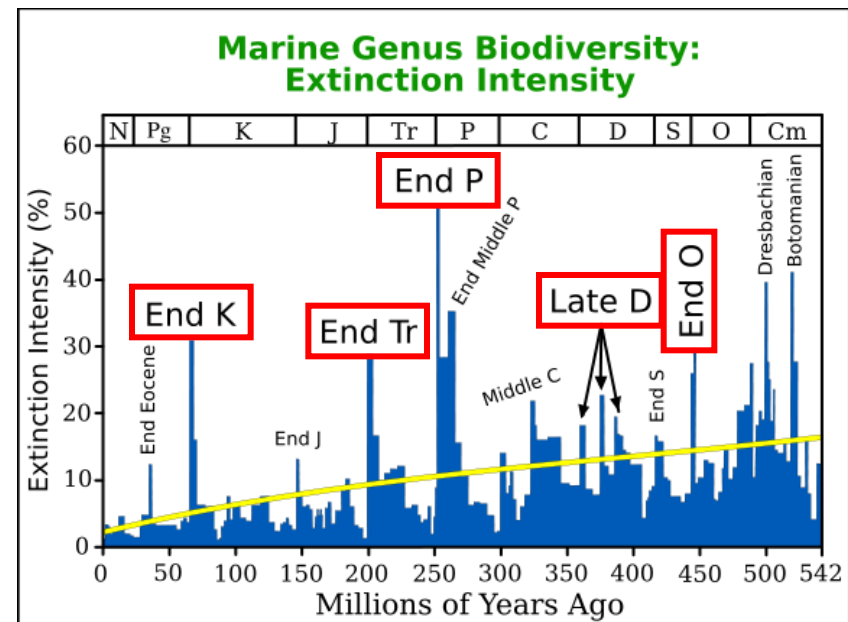

bereme-li v úvahu nekompletnost fosilního záznamu → žádný trend?

Extinkce:

- background extinctions („šum“)
- masové extinkce → „Velká pětka“
- největší: konec Permu

Paleozoikum

Kambrium:

jediný superkontinent Rodinia (Proterozoikum) → Gondwana, Laurentia, Baltica, Angara (Siberia), Avalonia

...

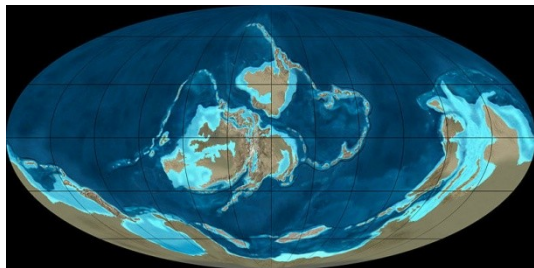
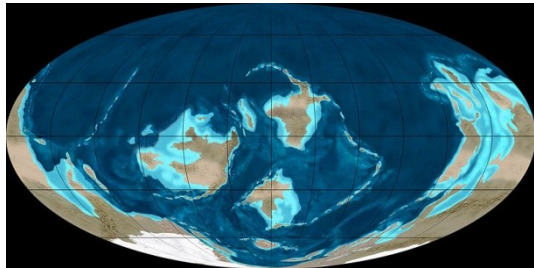
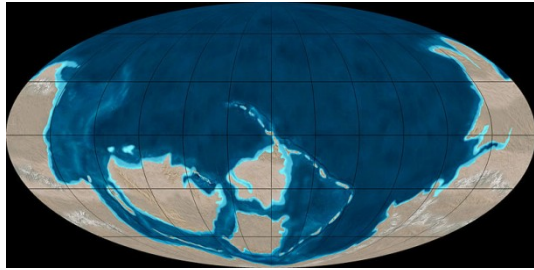
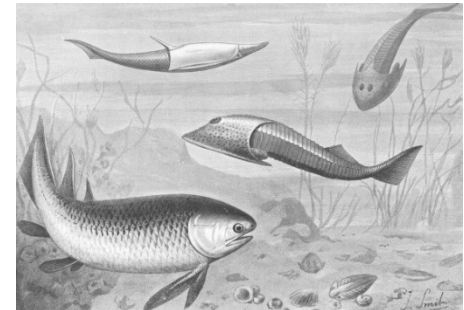
Ordovik:

růst diverzity (mořské o.)
na konci 1. masová extinkce

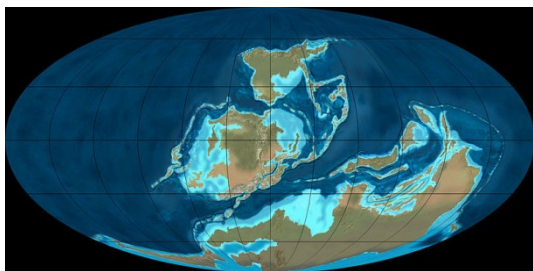

Silur:

čelistnatci
první suchozemské o.
(rostliny, štíři)

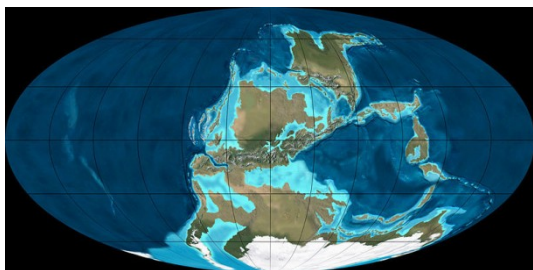

Laurentia+Baltica = Laurasia

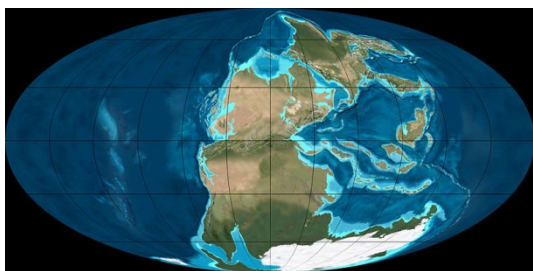
Devon:

radiace ryb, první žraloci, lalokoploutví, obojživelníci
na konci 2. masová extinkce

Karbon:

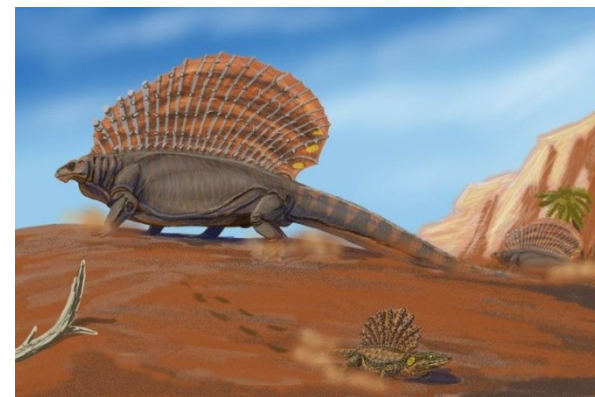
přesličky, hmyz, první plazi

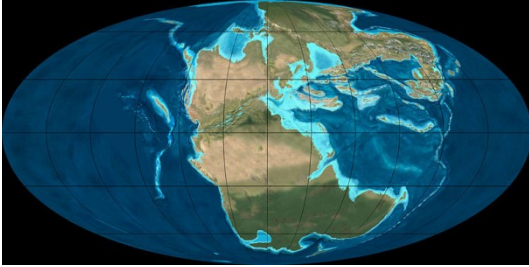
Perm:

Pangea
Therapsida (→ savci)
na konci 3. masová extinkce

Edaphosaurus
(Pelycosauria)

Mesozoikum

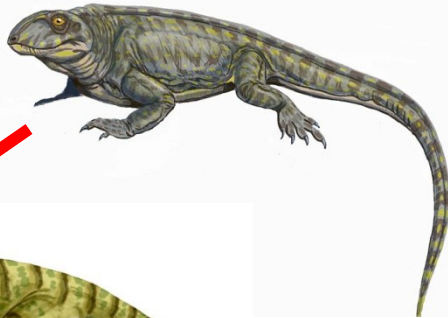
Trias:

motýli, dvojkřídlí

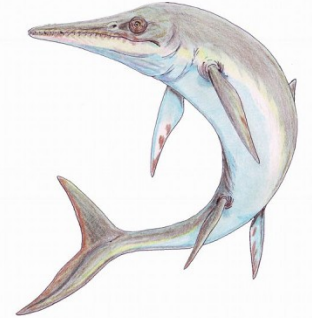
radiace plazů (želvy, ichthyosauři, plesiosauři, pterosauři, archosauři)

konec triasu: dinosauři, savci, 4. extinkce

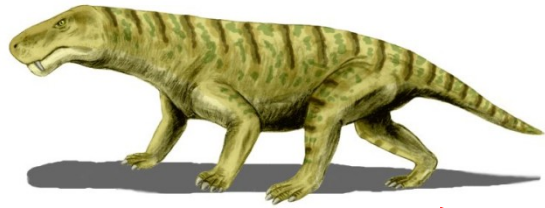
synapsidní plaz
Pelycosauria
(*Palaeohatteria*)

archosauři

ichthyosauři

Therapsida

plesiosauři

cynodont
(*Cynognathus*)

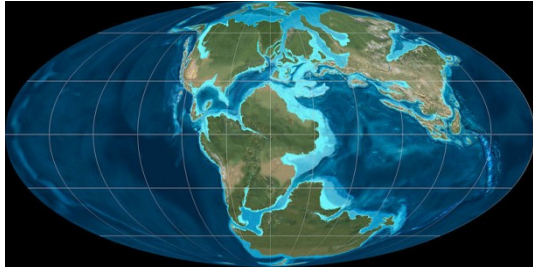

pterosauři

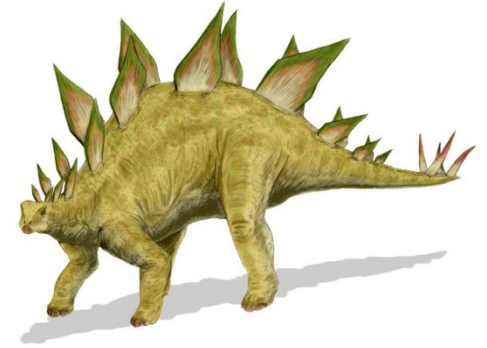

primitivní savec (*Castorocauda*)

Mesozoikum

Jura:
kostnaté ryby
evoluce ptáků

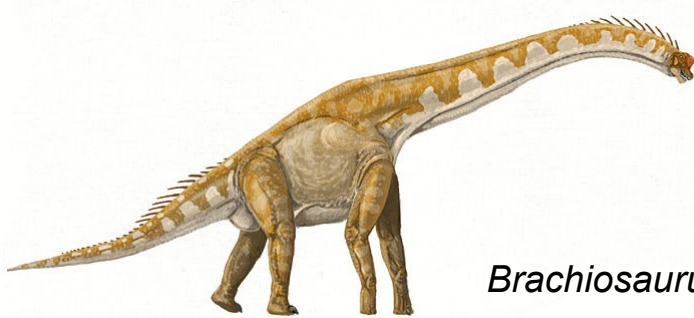

Stegosaurus

Saurischia

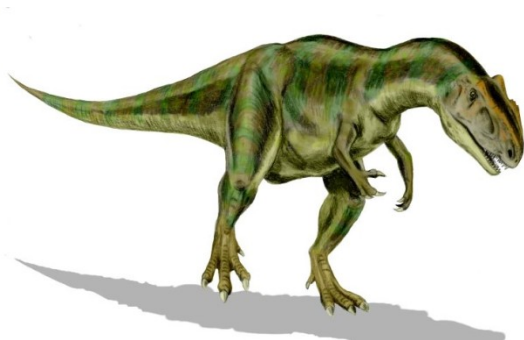
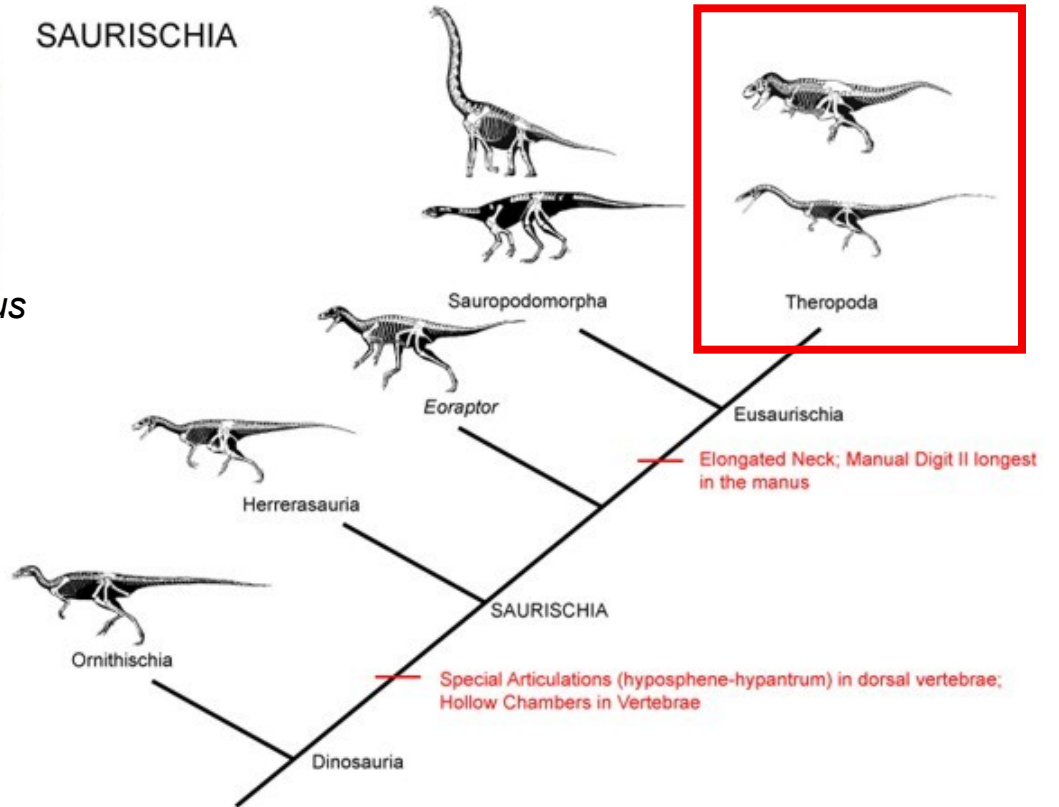
dinosauři

Ornithischia

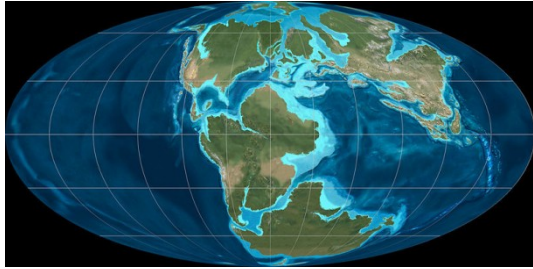
Brachiosaurus

SAURISCHIA

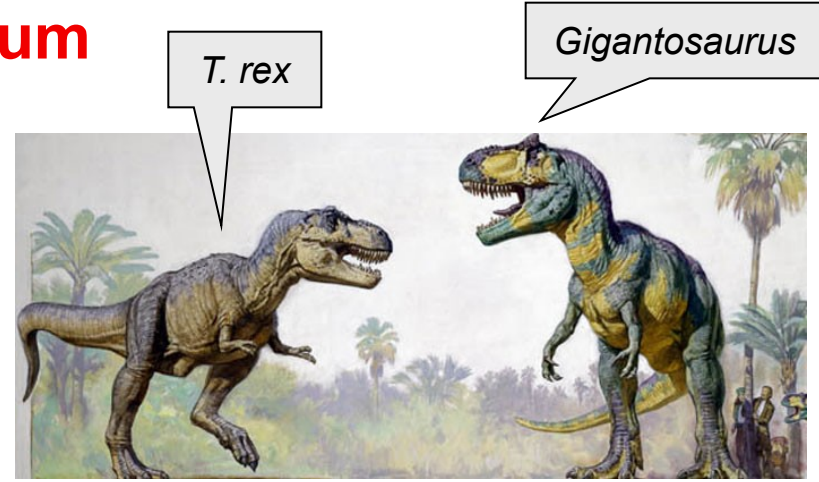

Allosaurus

Mesozoikum

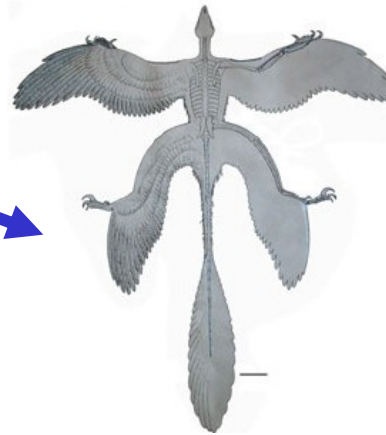
Jura:
kostnaté ryby
evoluce ptáků

theropodní dinosauři

Maniraptora

tyrannosauři
(křída)

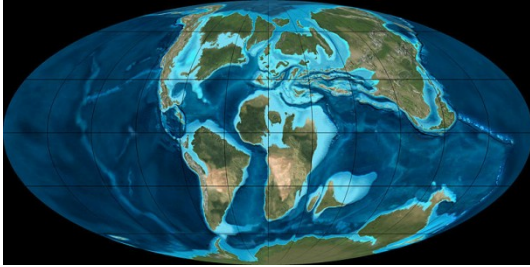
Archaeopteryx lithographica

ptáci

Microraptor gui

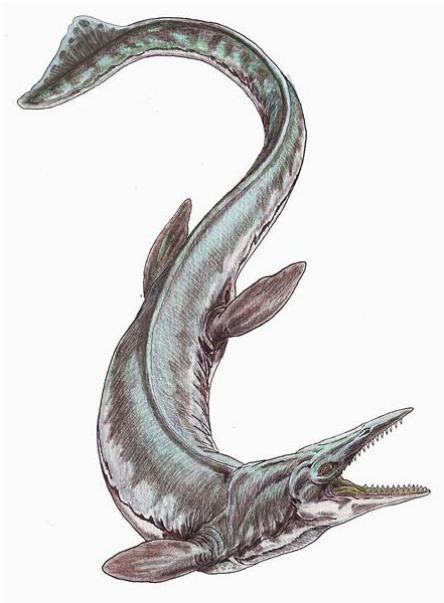

Mesozoikum

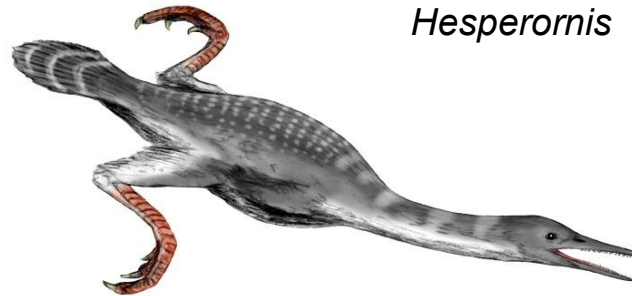

Křída:

krytosemenné rostliny
moderní žraloci a rejnoci, mosasauři, první hadi, ptáci
savci: divergence vačnatců a placentálů

mosasauři

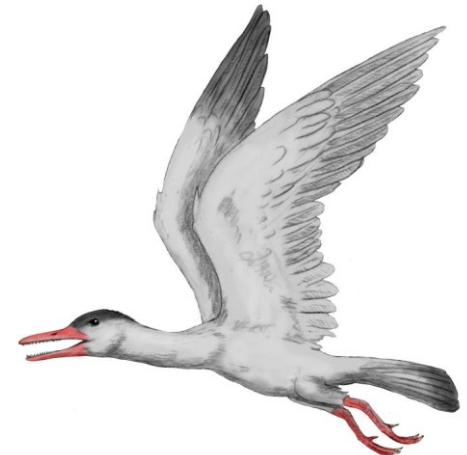

Hesperornis

Ichthyornis

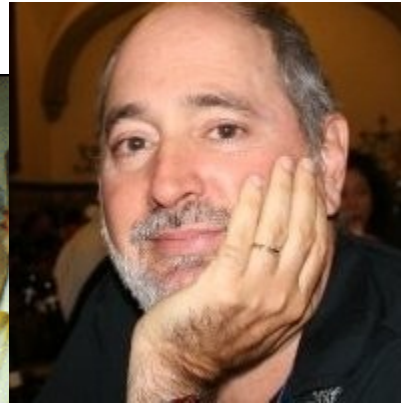
na konci křídly: 5. extinkce, 65 M

→ otázka příčiny

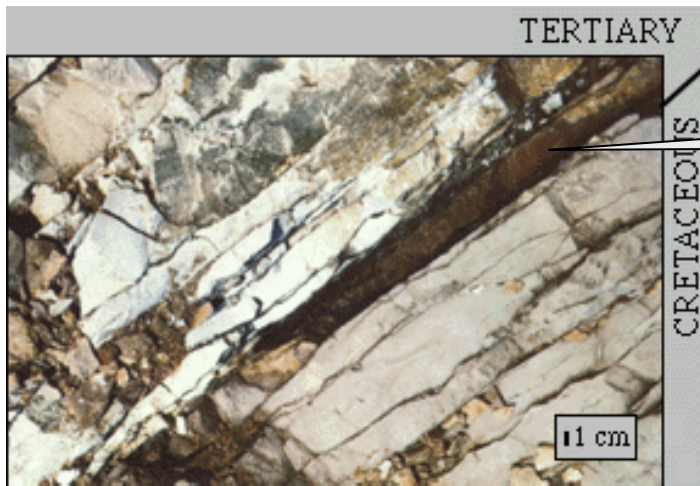

Extinkce na K/T hranici:

- 1980 **Louis Alvarez** a kol.: katastrofická hypotéza
- iridium na K/T rozhraní

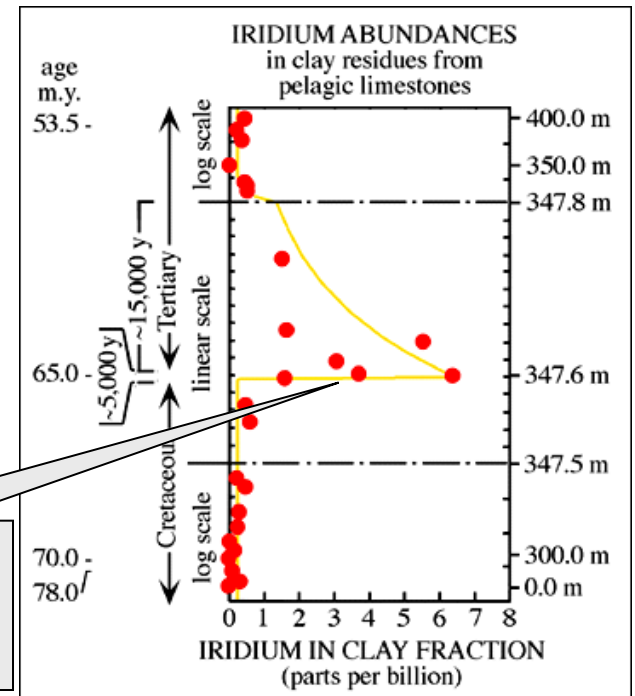

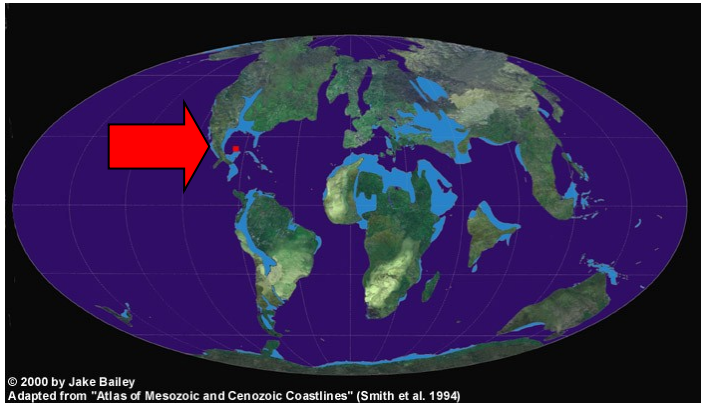
L. Alvarez

K/T hranice

cca. 100-násobné
zvýšení množství iridia

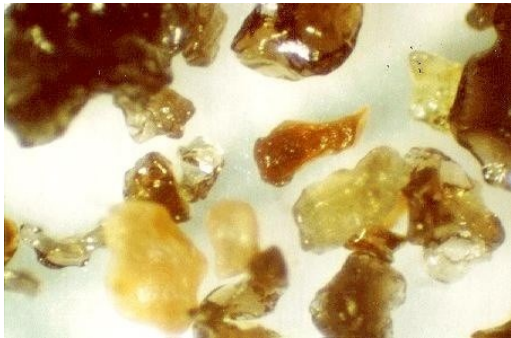
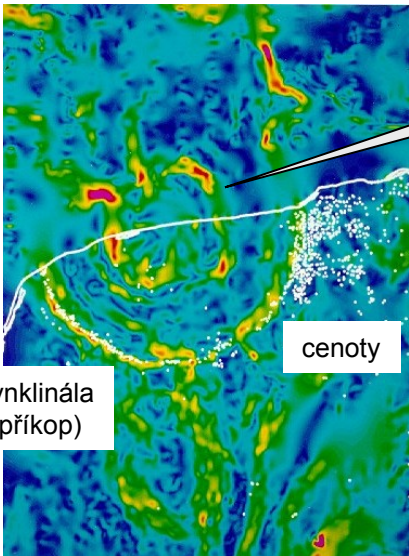

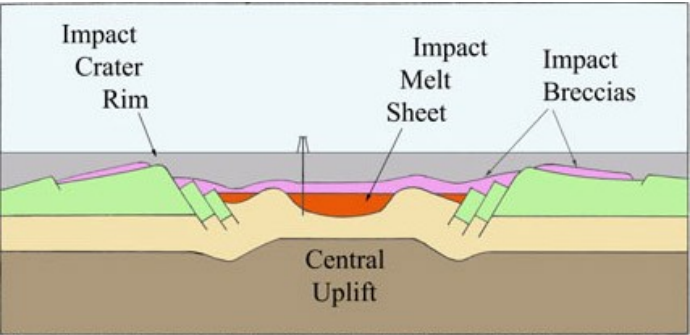
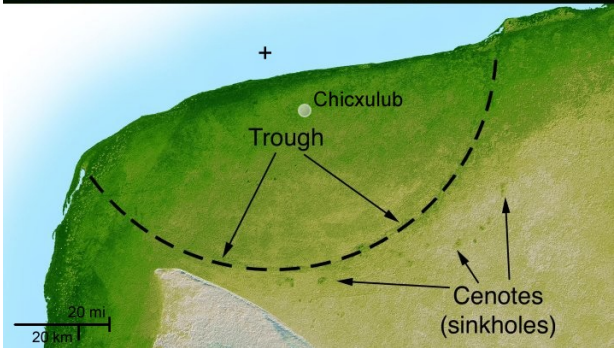
kráter Chicxulub (Mexiko)

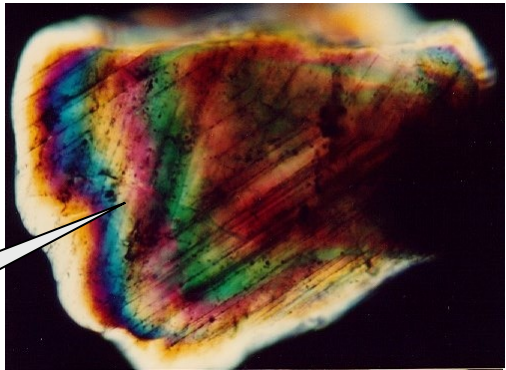
mapa gravitačního pole

tektity z K/T rozhraní

šokový krystal

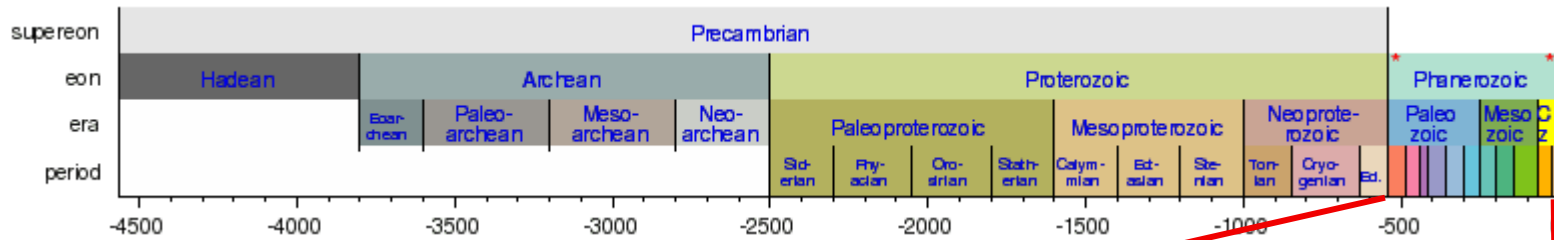
Problémy impaktové teorie:

- vymírání nebylo pro většinu živočichů tak náhlé, docházelo k němu už před katastrofou
- druhy mizely po etapách od teplomilnějších po méně teplomilné
- srážka s asteroidem o cca. 300 tisíc let starší než vymírání
(× dopad meteoritu spustil vlny tsunami a zemětřesení \Rightarrow promíchání vrstev)
- lokalita El Penon (Mexiko): stejné druhy nad „meteoritickou“ vrstvou jako pod ní)

Alternativní hypotéza:

- postupné ochlazování v důsledku gigantických sopečných erupcí na Dekánské plošině v Indii
- čedičová vrstva 1200-1800 metrů silná, 100 000 km² \Rightarrow v průběhu 1 mil. let \rightarrow min. 1,5 mil. km³ čedičů
- vznik plošiny na přelomu křídy a třetihor

eon: Fanerozoikum

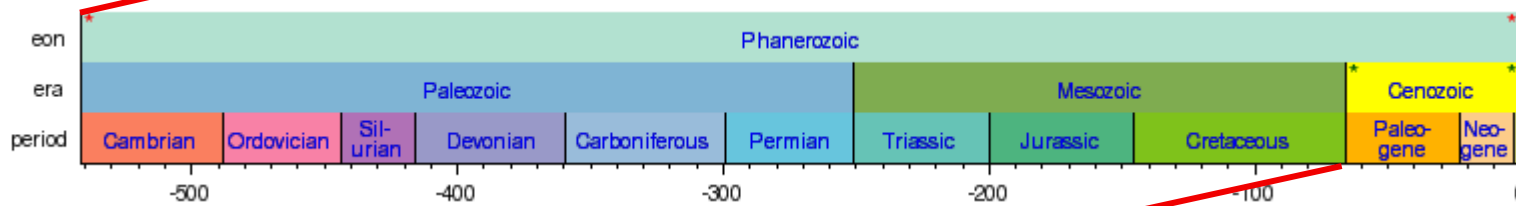

éra

Paleozoikum

Mesozoikum

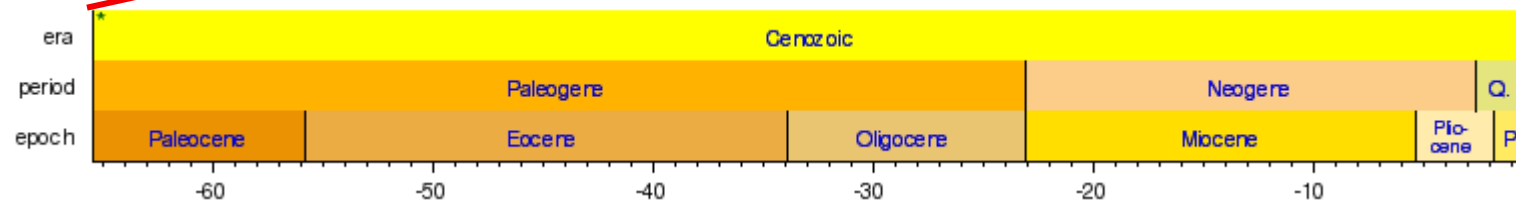
Kenozoikum

perioda

Paleogén

Neogén

epocha

Paleocén

Eocén

Oligocén

Miocén

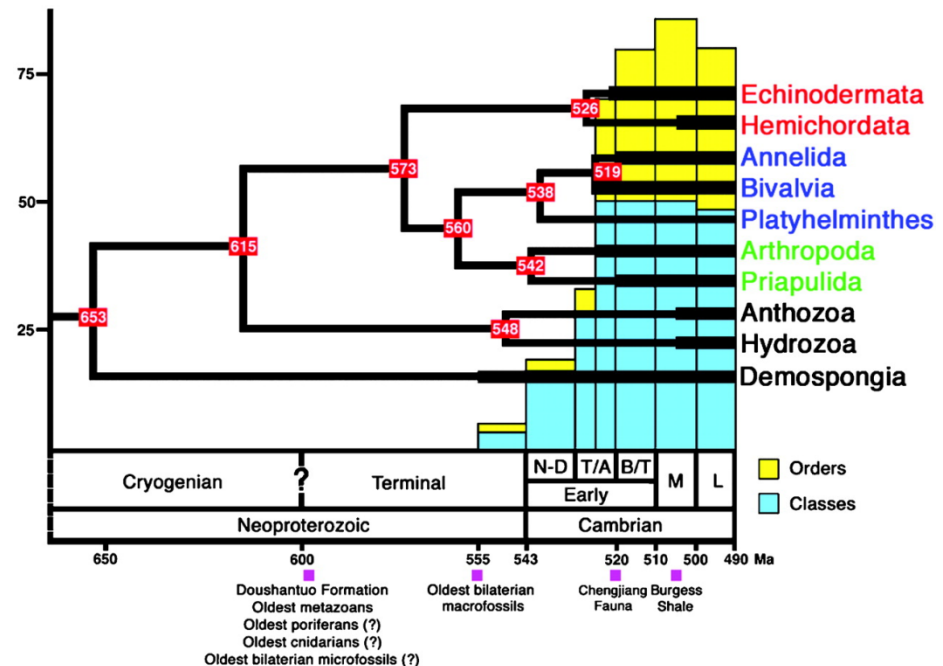
Plio- Pleisto-

Paleontologická vs. molekulární data

otázka vzniku živočišných kmenů a savčích a ptačích řádů

Kambrická exploze?

- molekulární data (Wray et al. 1996):
 - Protostomia-Deuterostomia ~ 1200 M
 - Chordata-Echinodermata ~ 1000 M
- „fylogenetická pojistka“?
- dnešní molekulární odhady bližší kambrické explozi:
 - Metazoa ~ 650 M (Peterson et al. 2004)
 - Protostomia-Deuterostomia ~ 582 M (Aris-Brosou and Yang 2003)

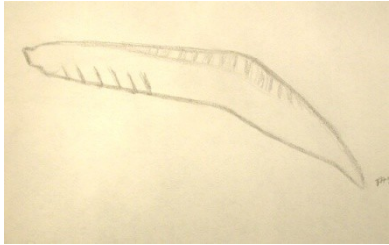

Paleontologická vs. molekulární data

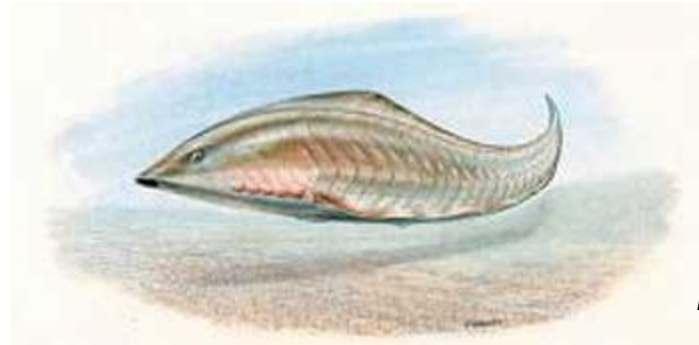
otázka vzniku živočišných kmenů a savčích a ptačích řádů

Kambrická exploze?

- fauna z Chengjiang (Čína) ~ 525 M

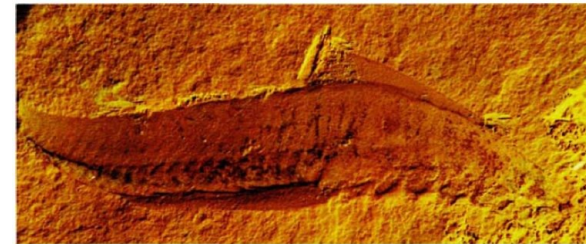
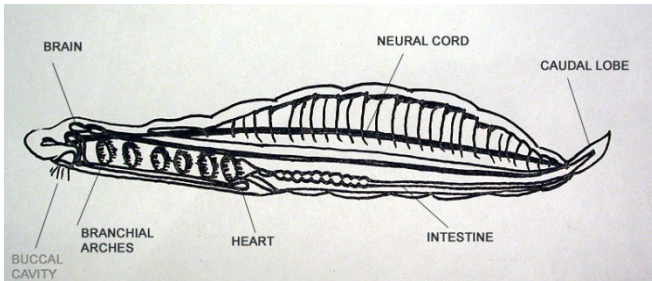

Yunnanozoon lividum

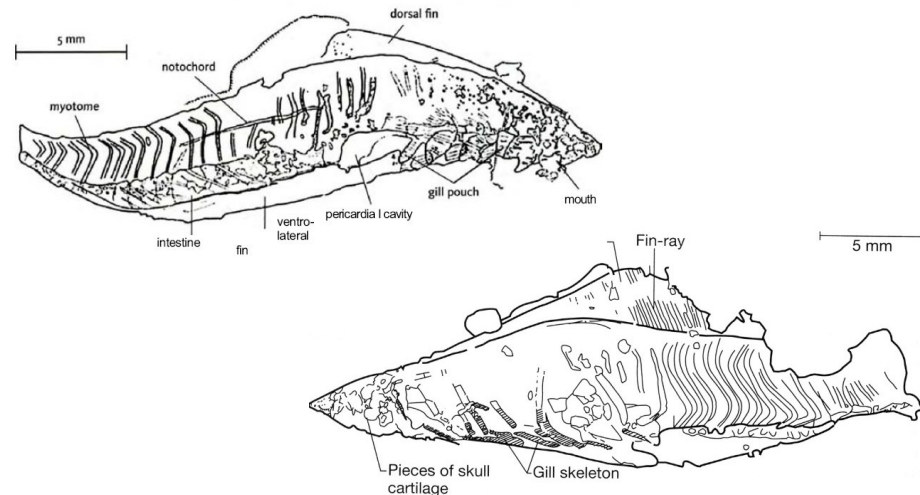
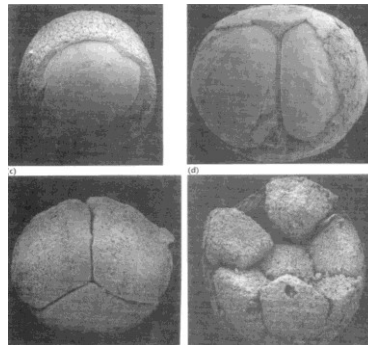
Myllokunmingia

Haikouella lanceolata

Haikouichthys ercaicunensis

- formace Doushantuo (J Čína), prekambrium: časná embryologická stadia?

Paleontologická vs. molekulární data

otázka vzniku živočišných kmenů a savčích a ptačích řádů

recentní skupiny savců a ptáků a K/T hranice

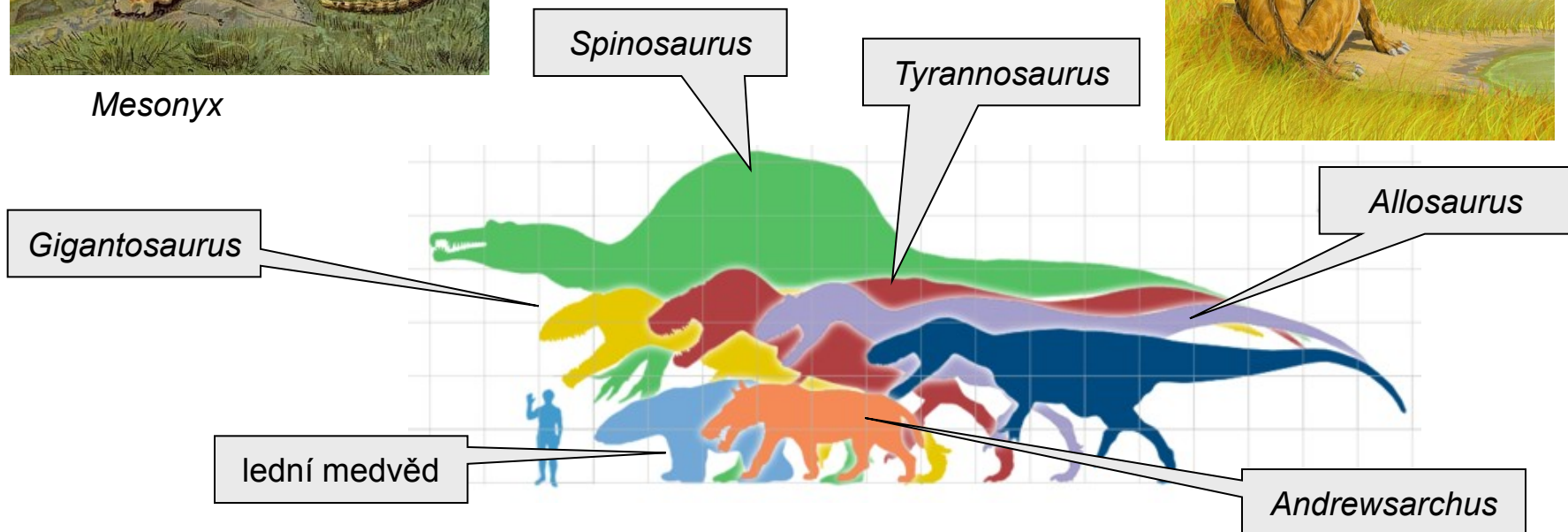
- evoluce kytovců: mesonychidi → přechod do vody → kytovci

Mesonyx

*Andrewsarchus
mongolicus*

evoluce kytovců

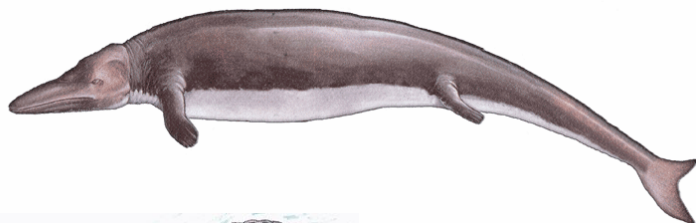

mesonychidi ~ 56 M

Pakicetus 56-34 M

Ambulocetus 50-49 M

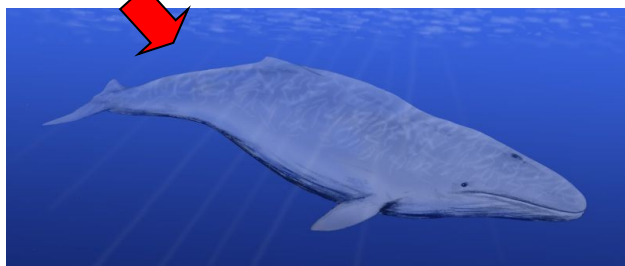
Dorudon 41-33 M

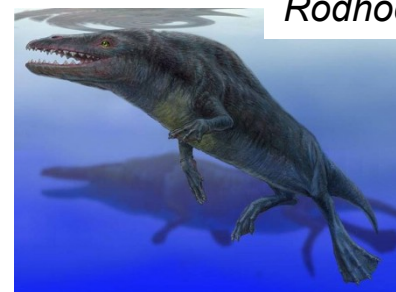
Rodhocetus 47 M

Basilosaurus 40-34 M

Cetotherium 15 M

Obecné zákonitosti

- diverzita: analogie s burzou
- extinkce: model pěšáka v poli
- délka života linií: model bankrotu hazardního hráče

- David Raup, Jack Sepkoski: periodicita? (26 M)

D. Raup

J. J. Sepkoski

